

Waardering en beleving van de Amsterdamse Waterleidingduinen

Kwalitatief onderzoek december 2012

Dit onderzoek is tot stand gekomen met een bijdrage vanuit het Europese financieringsinstrument LIFE+.

waternet

leisureresult

Opdrachtgever: Waternet
Project: LIFE 11NAT/NL/776
Opdrachtnemer: Leisure Result
Datum: December 2012

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Onderzoek	4
2.1 Opzet onderzoek	4
2.1.1 Enquête	4
2.1.2 Focusgroepen	4
2.2 Resultaten onderzoek	5
2.3 Nuancerende opmerkingen over relevantie onderzoeksgegevens	11
3. Conclusie	12
4. Aanbevelingen	13
Bronnen	14

1. INLEIDING

In opdracht van Waternet voerde adviesbureau Leisure Result een onderzoek uit naar de mening van bezoekers van de Amsterdamse Waterleidingduinen (figuur 1) ten aanzien van hun waardering en beleving van en hun binding met het gebied. Tevens is beziën wat de houding van bezoekers is ten aanzien van voorgestelde natuurherstelmaatregelen. Daartoe is een enquête uitgezet. Daarnaast zijn er drie focusgroepen georganiseerd waarin verschillende betrokkenen met elkaar in gesprek gingen over de beleving van het gebied en de beheermaatregelen. De focusgroepen voor ondernemers, natuurliefhebbers en recreanten zijn begeleid door een tweetal adviseurs van Leisure Result.

Het onderzoek geeft een inzicht in de socio-economische aspecten van het Europese LIFE+-subsidieproject 'Amsterdamse duinen, bron voor natuur' (LIFE 11NAT/NL/776). Hierbij staan de waardering voor het gebied, de bekendheid met bedreigde natuurtypen / soorten en de houding ten opzichte van natuurherstelmaatregelen centraal.

In deze bondige rapportage worden de resultaten uit beide methodes (enquête en focusgroepen) geïnterpreteerd en geanalyseerd en wordt afgesloten met enkele aanbevelingen.

Meer informatie over dit LIFE+ project kunt u vinden op <https://www.waternet.nl/projecten/%2fprojecten%2flife-project-waterleidingduinen%2f>

Figuur 1: Amsterdamse Waterleidingduinen

Bron: Waternet, 2012

2. ONDERZOEK

2.1 Opzet onderzoek

Voor dit onderzoek is gekozen voor het uitzetten van een enquête. Daarnaast zijn aanvullende gegevens beschikbaar gemaakt door gebruik te maken van focusgroepen. In de volgende alinea's volgt een korte weergave van de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd.

Het onderzoek kan beschouwd worden als een nulmeting en bij herhaling van deze methodiek kunnen ontwikkelingen in de tijd in kaart worden gebracht. Het is dan wel essentieel dat dezelfde respondenten weer deelnemen. Dit is nodig om verschillen in de tijd inzichtelijk te kunnen maken bij een vrij kleine onderzoekspopulatie.

2.1.1 Enquête

Om inzicht te krijgen in de socio-economische achtergronden van de bezoekers van de Amsterdamse Waterleidingduinen is gekozen voor het uitzetten van een enquête. Daarin wordt gevraagd tot welk segment de ondervraagden zich rekenen, wat hun beleving en kennis van het gebied is en in hoeverre men op de hoogte is van natuurherstelmaatregelen. De structuur van de enquête is in lijn met de opzet van de focusgroepen:

- Segment ondernemer/ natuurliefhebber / recreant;
- Bezoekmotief;
- Bezoekfrequentie en kenmerken;
- Verbondenheid en waardering;
- Habitat-, flora- en faunatypen;
- Natura 2000;
- Life+;
- Beheermaatregelen.

2.1.2 Focusgroepen

Het inzetten van focusgroepen biedt de mogelijkheid een quickscan te combineren met een groepsdiscussie over de belangrijke onderzoekspunten. De deelnemers aan de focusgroep vullen voor aanvang van de bijeenkomst een enquête in met specifieke vragen. Tijdens de focusgroepbijeenkomst wordt er volgens een semigestructureerde aanpak dieper ingegaan op de onderwerpen. Het gaat hierbij vooral om de interactie tussen de deelnemers.

Door gebruik te maken van focusgroepen ontstaat meer diepgang en is de informatie die aan het licht komt genuanceerder.

Het werken met focusgroepen heeft meerdere voordelen (Burns, 2011):

- De groepen leveren nieuwe ideeën en inzichten op;
- Het is een flexibele manier van onderzoek doen, waarbij men direct op elkaar kan reageren;
- De respondenten zijn op basis van specifieke eigenschappen te selecteren;
- Opdrachtgevers kunnen de groepen in actie zien.

Het laatstgenoemde voordeel gaat alleen op als de opdrachtgever zich niet sturend in de focusgroep opstelt, om zo het onderzoek niet te beïnvloeden. In dit specifieke geval is dat ook niet het geval geweest. De afgevaardigde van Waternet heeft alleen bij specifieke inhoudelijke vragen de discussie verder geholpen.

2.2 Resultaten onderzoek

De respons op de enquêtes is behoorlijk hoog. Van de 28 mensen die de vragenlijst hebben ontvangen (hard-copy, danwel digitaal), hebben 22 mensen de vragenlijst ingevuld. Omdat een populatie met een omvang van 28 personen statistische toetsen niet toelaat, zijn deze ook niet gedaan. De resultaten leveren interessante inzichten op ten aanzien van de verschillende bezoekers van het gebied. In het vervolg staan we stil bij een paar van deze inzichten. Allereerst de uitkomsten van de enquête.

2.2.1 Enquête

Passende typering

Van de mensen die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 18,2% (4 mensen) aan voornamelijk ondernemer te zijn in het gebied. De groepen “gebruiker” (9 mensen) en “natuurliefhebber” (9 mensen) zijn met beide 40,9% het best vertegenwoordigd.

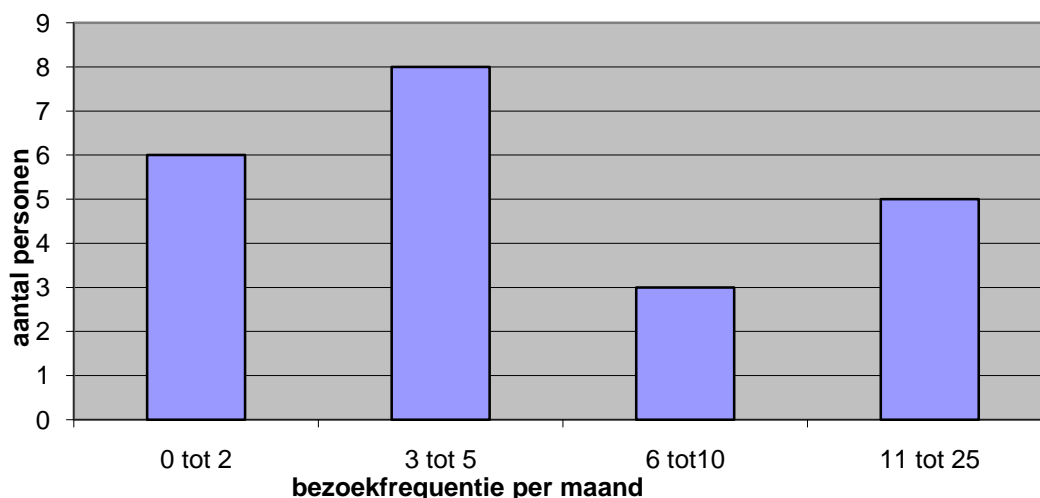
Bezoekmotief van de Amsterdamse Waterleidingduinen?

Meer dan de helft van de respondenten (54,6%) geeft aan dat men op wil gaan in de natuur, het gaat hierbij om het bekijken van de flora en fauna in het gebied. Bijna een derde (31,8%) van de respondenten heeft behoefte om er even “tussenuit” te zijn, het motief hierbij is het opladen van de batterij in de natuurlijke omgeving van de Waterleidingduinen. 40,9% geeft aan interesse te hebben in het gebied, er even tussenuit te willen zijn, maar zeker ook om iets te leren. Zaken die hierbij van belang zijn voor de respondenten zijn de afwisseling in het landschap en de veelzijdigheid van het gebied. De meest genoemde kwaliteiten van het gebied zijn echter rust, ruimte en openheid. De vraag of er ook negatieve kanten zijn te benoemen, levert een waaier aan antwoorden op. De meest genoemde negatieve eigenschappen van het gebied zijn; de afrastering van het gebied, de aanwezigheid van de vele herten en ook de aanleg van verharde wegen / paden in het gebied wordt meermaals benoemd.

Bezoekfrequentie en kenmerken

Het gebied wordt door geënquêteerden tussen de nul en 25 keer per maand bezocht. Het meest genoemde aantal bezoeken per maand ligt op drie (vijf ondervraagden gaven dit antwoord). Van deze groep zijn 14 mensen slechts nul tot vier keer per maand in de Waterleidingduinen. Eén persoon gaf aan 25 maal per maand een bezoek te brengen aan het duinengebied (tabel 2.1).

Figuur 2.1: Bezoekfrequentie

Bron: Leisure Result, 2012

De kenmerken die als passend bij het gebied worden ervaren zijn “fraaie landschappen”, “uniek natuurgebied”, “mooi wandelgebied” en “struingebied”, respectievelijk 77,3%, 81,8%, 77,3% en 77,3% geeft aan zo tegen het gebied aan te kijken. Minder benoemd zijn aspecten zoals “Waterwingebied Amsterdam”, “bijzondere flora en fauna”, “verboden voor honden “ (alle 59,1%). Minder dan de helft van de ondervraagden noemt veiligheid als kenmerk passen bij het gebied. Opvallend is dat minder dan een derde (31,8%) van de bevrageden “recreatiegebied” een kenmerk vindt van de Waterleidingduinen, dit is te verklaren door het feit dat het gebied niet als zodanig in de markt staat. Twee respondenten hebben aangegeven dat “mooi fietsgebied” een kenmerk is, met slechts 9,1% is het verschil met diegenen die aangeven dat het een mooi wandelgebied is (77,3%) groot. Ook twee mensen (9,1%) hebben aangegeven het gebied te associëren met werkverkeer.

De bezoekfrequentie hangt voor een groot deel af van de plaats waar mensen vandaan komen, hoe dicht men bij het gebied woont, hoe meer men er logischerwijs gebruik van kan maken. Van de 19 respondenten die hun woonplaats hebben aangegeven komen vier mensen uit Amsterdam, twee uit Haarlem, drie uit Lisse en twee uit Rotterdam. De overige respondenten komen uit Prinsengebied, Hillegom, Heemstede, Haarlemmermeer, Bennebroek, Alkmaar en zelfs uit Groningen en Doesburg.

Verbondenheid en waardering

De verbondenheid van de respondenten met het gebied is groot. Op de vraag of men zich verbonden voelt met de Amsterdamse Waterleidingduinen antwoordt slechts één persoon “neutrale” verbondenheid te ervaren. De overige bevrageden geven eensgezind aan zich verbonden te voelen met de Waterleidingduinen. De verbondenheid blijkt ook uit het feit dat de ondervraagden allen aangeven favoriete plekken te hebben in het gebied.

Ruim driekwart van de deelnemers geeft aan dat er veel te beleven is in de Amsterdamse Waterleidingduinen (50% is het met deze stelling eens en 27,3 % is het helemaal eens).

De huidige mogelijkheden om flora en fauna waar te nemen in het gebied worden ruim voldoende gewaardeerd. De helft van de ondervraagden is het namelijk met deze stelling eens en 36,4% is het helemaal eens. De vraag of het gebied in de afgelopen tijd aantrekkelijker is geworden, geeft een gevarieerd beeld. Vijf personen zijn het daar mee eens en evenveel personen zijn het daar mee oneens, de meeste mensen geven echter aan “neutraal” (50%) aan te kijken tegen het aantrekkelijker worden van het gebied.

De waardering voor de *natuur* in het gebied als geheel is hoog. Met een gemiddeld rapportcijfer van 8,3 mag het gebied meer dan tevreden zijn. Het meest gegeven cijfer voor het gebied is een 8 en een 9, vier personen waarderen het gebied zelfs met de hoogst mogelijke score en slechts één persoon gaf een onvoldoende (cijfer 4).

Het rapportcijfer dat gegeven is voor de *aantrekkelijkheid* van het gebied is met een gemiddelde van 8,6 nog iets hoger dan de waardering voor natuur. Tien mensen gaven het gebied een 8 en niemand gaf een onvoldoende.

Met een gemiddelde van 6,7 is het rapportcijfer voor de manier waarop Waternet het gebied beheert het laagst gemeten cijfer van deze serie. Wanneer we kijken naar de verdeling van de rapportcijfers moet worden geconcludeerd dat vier personen een onvoldoende geven, de overige respondenten geven een voldoende tot een ruime voldoende. Tien personen geven een 8 of hoger. Eén persoon gaf overigens een tien voor Waternet als beheerder. Respondenten geven aan dat de houding ten aanzien van Waternet ontstaat doordat niet bekend is welk beleid Waternet precies voert ten aanzien van natuurbeheer. Zaken die verder worden aangedragen als oplossingsrichtingen zijn het inperken van de wildstand en het aanpakken van de prunus-problematiek. Ook wordt door enkele ondervraagden in de open antwoordmogelijkheid aangegeven dat een verschuiving waargenomen kan worden van natuurbeheer op basis van kennis en realiteit naar beheer op basis van politiek en emotie. Hierbij met name de rol van de fietsers in het gebied wordt genoemd als een onwenselijke ontwikkeling.

Habitat-, flora- en faunatypen

Van de ondervraagden is de overgrote meerderheid (63,6%) in staat om één of meer soorten te noemen die kenmerkend zijn voor de Amsterdamse Waterleidingduinen. Eén respondent heeft zichzelf na het opsommen van ruim 30 soorten moeten afremmen: "ik stop maar, want anders blijf ik doorgaan".

Natura 2000

Acht personen (36,4%) hebben aangegeven dat ze nooit hebben gehoord van de term Natura 2000. De helft hiervan geeft aan hier wel meer over te willen weten.

De overige respondenten hebben wel gehoord van de term. Niet iedereen weet waar de term voor staat (13,6%), maar Natura 2000 heeft voor de helft van de ondervraagden kennelijk geen geheimen. Van degenen die aangeven van Natura 2000 af te weten geeft iedereen aan dat het hierbij gaat om kostbare natuur waar Europa en Nederland zich sterk voor maken.

Life+

Life+ Amsterdam dunes "source for nature" is het project dat zorg moet dragen voor het herstel van de natuur in het Waterleidingduingebied. Dit project dat het gebied weer geschikt moet maken voor doelsoorten bestaat uit grootschalige herstelmaatregelen en nabeheer met een schaapskudde. Specifiek zijn de beheermaatregelen onder de loep genomen om te achterhalen hoe de ondervraagden deze waarderen.

Beheermaatregelen

De maatregel maaien wordt door 59,1% als goed beoordeeld. Bijna één op de tien respondenten kent de maatregel niet.

Plaggen wordt door een even grote groep als goed beoordeeld (tevens 59,1%). Het aantal respondenten dat de maatregel niet kent is echter het dubbele (18,2%).

De Amerikaanse vogelkers spreekt meer tot de verbeelding. Negen op tien respondenten vinden het verwijderen van de vogelkers goed. Slechts twee personen kennen de Amerikaanse vogelkers niet.

Het verwijderen van naaldbos wordt als slecht beoordeeld. Ruim 40% vindt de maatregel slecht, 22% vindt de maatregel goed, en 27,3% staat neutraal ten opzichte van de maatregel.

Begrazing door schaapkuddes wordt hoog gewaardeerd. 86,4% vindt dit dan ook een goede beheermaatregel, één ondervraagde vond dit een slecht idee.

Het inrichten van poelen is bij bijna een vijfde (18,2%) een onbekende maatregel. Van de overige bevrageden geeft 63,6% aan het een goede maatregel te vinden.

Stuivende duinen wordt door eenzelfde grote groep (63,6%) aangegeven als goede maatregel. Eén op de tien vindt het een slechte maatregel.

Natuurvriendelijke oevers zijn volgens één respondent een slechte maatregel. De houding van de overige bevrageden is beduidend positiever: bijna driekwart (72,7%) geeft aan dat natuurvriendelijke oevers een goede maatregel zijn om het gebied te beheren.

Figuur 2.2 Waardering beheermaatregelen (% respondenten, afrondingsverschillen maken niet exact 100%)

	Maaien	Plaggen	Verwijderen Amerikaanse vogelkers	Verwijderen naaldbos	Begrazen met schaapkuddes	Inrichten poelen	Aanleg stuivende duinen	Aanleg natuurvriendelijke oevers
Goed	59,1	59,1	90,9	22,7	86,4	63,6	63,6	72,7
Neutraal	18,2	18,2	0,0	27,3	4,6	9,1	13,6	13,6
Slecht	13,6	4,6	0,0	40,9	4,6	9,1	9,1	4,6
Weet niet	9,1	18,2	9,1	9,1	4,6	18,2	13,6	9,1

Bron: Leisure Result, 2012

2.2.2 Focusgroepen

Naast de resultaten zijn er de uitkomsten van de focusgroepen. De focusgroepen zijn opgedeeld naar “ondernemers”, “natuurliefhebbers” en “recreanten”.

A: Ondernemers

Er waren 3 personen aanwezig bij de focusgroep ondernemers: zij zijn de eigenaar van een horecagelegenheid nabij een van de ingangen, van een horecagelegenheid in de nabijheid van de Amsterdamse Waterleiding Duinen, en van een strandpaviljoen.

Belang van waterleidingduinen voor de onderneming

De ondernemers zijn bekend met het project LIFE+ en weten wat de gevolgen hiervan zijn voor de manier waarop zij in het gebied ondernemen. “De boswachters zijn hier je vrienden – je maten. Samen helpen we elkaar. Tijdens mijn excursies komen ze een praatje maken en zij beheren het gebied op een vriendelijke manier.” Er zijn in het gebied beperkende maatregelen in ruimtelijk opzicht, waardoor grootse plannen niet altijd inpasbaar zijn.

Doelgroepen

Eén van de ondernemers kenmerkt de doelgroep van zijn onderneming als “actieve grijze duif”. Deze recreanten lopen overwegend een route van De Zilk naar de Oase (zo’n 6 kilometer) of van De Zilk naar Panneland, maar in ieder geval volgens een noord-zuidlijn. Zo lopend komt men de meeste variatie tegen: het begint met de open vlakte met schapen en

gaat uiteindelijk over in massief bos. In die zin haalt het Life- project met het rooien van (een deel van) de naaldbossen juist het belangrijkste element weg dat de Amsterdamse Waterleidingduinen tot zo'n gevarieerd en aantrekkelijk duingebied maakt. Een andere ondernemer merkt op dat haar doelgroep veelal wandelaars zijn die rond lunchtijd naar het gebied komen, een vaste looproute ziet zij de wandelaars echter niet afleggen.

Er lijkt ook een patroon te zijn in het bezoekmotief van doelgroepen en de gebruikte ingang van het gebied: in het noorden van het gebied zijn de kanalen, dus komen daar mensen specifiek voor het water. In Panneland en de Oase komen mensen om de herten te bekijken. Daar zijn verharde paden, waardoor er ook veel trimmers en hardlopers zijn. Bij de Zilk vind je meer de natuurliefhebbers. "Hier heb je de struincultuur." De echte wandelaars zitten in zuid.

Ook wordt door één van de ondernemers een trend waargenomen dat mensen meer focussen op duurzaamheid, ecologisch en biologisch denken en handelen. Voorbeeld hiervan is het feit dat gasten zelf het strand schoonhouden in het "My Beach"-programma.

Eigen ervaring van gebied

De ondernemers komen vanzelfsprekend vaak in het gebied, ook buiten werktijd. De weidsheid van het gebied en de rust die op een dergelijke plek in de Randstad te vinden is, is volgens hen uniek. Men is wel kritisch ten opzichte van bijvoorbeeld de hekken en het natuurbeheer in het gebied. Ook het uitblijven van controles op kaartjes wordt als storend ervaren, omdat veel mensen nu onbetaald gebruik maken van het gebied. Er is ook een blijvende strijd tussen fietsers en wandelaars: waar ligt nu de focus?

"Nu krijgen ze [wandelaars] klappen als ze een fietser aanspreken. Het is een fietsvrij gebied, maar ook daar wordt geen controle op uitgeoefend. Het is een wandelgebied! Of er moet beter gecommuniceerd worden, want tot Noordwijk mag je fietsen en daar hoor je nooit problemen over".

Een andere grote ergernis onder de ondernemers is tevens dat in het park in hun ogen voornamelijk uit emotie en politiek wordt beheerd en niet vanuit kennis. Een praktijkvoorbeeld dat werd genoemd, is het aanleggen van een invalideparkeerplaats, die niet rechtsgeldig zou zijn. Er wordt geopperd dat in het gebied een grotere diversiteit aan soorten moet worden nagestreefd:

"Het is nu een hertenkamp."

B: Natuurliefhebbers

De acht natuurliefhebbers in de focusgroep die gebruik maken van het gebied leggen de focus op de meer biologische aspecten van het gebied. Termen als rust en uitgestrektheid zijn voor deze groep ook van belang, maar de aandacht gaat meer uit naar dat wat feitelijk aanwezig is aan flora en fauna in de Waterleidingduinen.

Eigen beleving van gebied

De reden voor een bezoek aan het gebied varieert van heel specifiek het (terug)zien van bepaalde planten, paddestoelen, dieren, het maken van aantekeningen aangaande de ontwikkeling van de populaties daarvan tot het meer algemeen genieten van alles wat te zien en te horen is in dit gebied.

De prunus wordt door het grootste deel van groep gezien als gevaar.

Beheer van gebied

De natuurliefhebbers nemen ruim de tijd om in te gaan op het beheer van de Waterleidingduinen. Het algemene beeld dat ontstaat, is dat het gebied in hun ogen teveel de recreatiekant opgaat - het draait teveel om geld en te weinig om de ecologie. De paden hebben een industrieel karakter, terwijl ook gebruik gemaakt zou kunnen worden van natuurlijke materialen. Daarbij speelt beeldvorming in het gebied ook een rol:

“Vervoer van de boswachters gebeurt in een auto, terwijl het natuurgebied is. Waarom gaan ze niet op elektrische fietsen of elektrische scooters rijden?”

Verder staan er in het gebied grote machines voor natuurbeheer opgesteld, dat doet iets met het gevoel dat het over natuur gaat. Ook de woordkeuze wordt benoemd door één van de natuurliefhebbers. Het woord ‘struinen’ veronderstelt dat je in dat gebied ‘alles mag doen’.

Ook het ledenblad ‘Struinen’ krijgt kritiek te verduren:

“Als je dit blad ziet, dan gaat het alleen om de mensen! Er staan alleen maar mensen op de kaft. Het moet gaan over de natuur!”

Natuurliefhebbers benoemden meermaals hun ergernis over de grote hoeveelheid herten. Een deelnemer die al ruim 30 jaar het gebied volgt, licht toe dat een particulier ooit een aantal handtamme damherten in het gebied heeft uitgezet, die vervolgens verwilderden maar niet bejaagd werden, met alle gevolgen van dien.

Een deel van de natuurliefhebbers merkt op dat er een flinke toestroom van recreanten is die zich anders gedragen:

“Straks wordt het een Efteling! Overal paard-en-wagens door het gebied.”

“Nu is er geen toezicht op de bezoekers. Van de zomer lag er een meisje in haar bikini langs het kanaal. Niemand zegt er iets van. En er zitten vaak Polen te vissen. Er gebeurt te veel dat niet mag.”

Belangrijke beheermaatregelen

De natuurliefhebbers vinden verschillende zaken belangrijk als het gaat over het beheer in het kader van LIFE+. Veelgenoemd is het plaggen. Ook willen sommige natuurliefhebbers inmiddels verdwenen soorten weer terugzien in het park. Informatie over het al dan niet verdwijnen van soorten en de inspanningen die worden verricht zou beter moeten worden ontsloten via bijvoorbeeld boswachters. De natuurliefhebbers zien dan ook minder in een ambassadeursrol voor een ondernemer in het gebied, die hebben namelijk andere belangen. Eén van de natuurliefhebbers merkt op dat de bordjes die aangeven dat het een betaald gebied is, zijn verbleekt.

C: Recreanten

De groep van zes recreanten bezoekt het gebied met diverse redenen. Er zijn wandelaars en leden van een atletiekvereniging aanwezig.

Eigen ervaring van gebied

De recreanten komen voor rust en ruimte in het gebied. Het feit dat er geen fietspaden in het gebied zijn maakt het voor één van de recreanten een uniek gebied. De mogelijkheid om af te wijken van de paden wordt ook genoemd als een groot voordeel. Het gebied leent zich uitstekend als uitvalsbasis voor plaatselijke atletiekverenigingen die graag sporten in de Waterleidingduinen. De atletiekers genieten van het feit dat in het gebied geen aangelegde trimbaan is:

“Ik wil hier de natuur voelen tijdens het sporten.”

De sporters in het gebied zouden graag op de hoogte blijven van waar in het gebied wordt gewerkt aan de Waterleidingduinen, zij kunnen trainingsschema's hier vervolgens op aan laten sluiten. De recreanten benoemen het veranderende landschap als sterk aspect van het gebied:

“Je loopt een klein stuk en de omgeving verandert direct. Op de route heen zie je andere dingen dan op de route terug.”

Beheer van gebied

Over het beheer van het gebied hebben de recreanten het een en ander op te merken. Ergernis bestaat bij recreanten ook over de aanwezigheid van hekken en roosters. Ook is de wildstand een probleem: er zijn te veel dieren. Eén aanwezige signaleert dat de herten tam zijn, bovendien zijn de 'patatvossen' een doorn in het oog.

Onlangs zijn kabouters waargenomen in de Waterleidingduinen, diverse recreanten vonden dit een leuk initiatief:

“Je kon een briefje schrijven naar de kabouter en die schreef dan iets terug.”

Het gevolg was echter dat er een kabouterbos omheen werd gebouwd, waardoor de charme van het idee weg was.

Recreanten merken op dat het gebied weinig dagjesmensen trekt. Ook het idee van het aantrekken van verblijfsrecreanten met bijvoorbeeld comfortabel ingerichte blokhutten in het gebied leidt tot verdeeldheid in de groep. Zo zou één aanwezige dit wel een unieke belevenis vinden, een andere is ooit door een boswachter aangesproken toen hij bij zonsondergang nog in het gebied was om een foto te maken, en had daar ook wel begrip voor. De meesten vrezen echter dat zaken als de mogelijkheid van verblijfsrecreatie de natuurwaarde van het gebied zullen verminderen.

Belangrijke beheersmaatregelen

De recreanten zijn unaniem over het feit dat beheer van het gebied van groot belang is. De recreanten zijn ook milder ten aanzien van veranderend natuuraanbod. Zo mist één van de aanwezigen de fazant, daarvoor in de plaats kwamen vossen en herten *“dus qua wild heb je altijd wel iets”*. De Waterleidingduinen moeten niet het karakter van een echt park krijgen met bijvoorbeeld meer bankjes en horeca. Goed onderhoud van flora en fauna in de Waterleidingduinen levert het beste resultaat op voor iedereen, zoals een van de recreanten opmerkte:

“Snoei geeft groei en bloei. Als je niks doet dan verwildert een gebied, waarbij alleen de sterke rassen blijven bestaan. Je wilt diversiteit, dus snoeien.”

2.3 Nuancerende opmerkingen over relevantie onderzoeksgegevens

Voor wat betreft de resultaten uit de enquête en de focusgroepsgesprekken moet rekening gehouden worden met het feit dat ze niet een representatief beeld van alle bezoekers van de Amsterdamse Waterleidingduinen geven. De inzichten die verkregen zijn door de medewerking van de 22 respondenten hebben daarom een richtinggevend karakter.

3. CONCLUSIE

De resultaten van de enquête en de focusgroep versterken elkaar. De inzichten die voortkomen uit de ingevulde vragenlijsten worden bevestigd en uitgediept door de inzichten die voortkomen uit de focusgroepen. Rust en ruimte in het gebied vormen een belangrijke kwaliteit van het gebied zoals blijkt uit beide onderzoeken. De manier waarop het gebied moet worden beheerd is voer voor discussie, zo blijkt uit de waaier van mogelijkheden om dit beheer handen en voeten te geven.

Het is evident dat de verschillende bezoekers zeer uiteenlopende verwachtingen en meningen hebben over de ontwikkelingsrichtingen van de Amsterdamse Waterleidingduinen en dus ook over hoe het gebied beheerd zou moeten worden. Over het algemeen kan wel geconstateerd worden dat de communicatie rond de verschillende maatregelen aandacht verdient de komende tijd.

De verschillen in gewenst gebruik van het gebied tussen de verschillende groepen zijn niet onoverbrugbaar. Een aantal suggesties is zeer de moeite waard om te bekijken, zoals bijvoorbeeld materiaalgebruik, het minimaliseren van de aanwezigheid (of in ieder geval zichtbaarheid) van beheermachines/ auto's en het vervangen van informatieborden zijn een paar concrete voorstellen die genoemd zijn. Uiteraard moet hier ook rekening gehouden worden met de praktische uitvoerbaarheid en de daaraan verbonden kosten. Hetzelfde geldt voor de wens om meer toezicht te houden op gedrag, gekochte kaartjes en andere zaken.

Een belangrijke constatering is dat het in het Waterleidinggebied gaat om het beleven van de natuur. Voor recreanten die aan het strand willen liggen of in de duinen willen lopen, zijn voldoende (gratis) alternatieven voorhanden. De combinatie van natuuraanbod, rust en weidsheid maken het gebied uniek in zijn soort en locatie.

Bezoekers van het gebied geven aan dat er op dit moment voldoende te beleven is in het gebied. In die zin hoeft er dus geen aanbod te worden toegevoegd om de beleving te vergroten. Ook in de focusgroepen kwam naar voren dat het toevoegen van extra elementen zou leiden tot het creëren van een park.

Om af te sluiten met een toepasselijke quote uit een focusgroep:

“De wil van de natuur, dat is de grote meester.”

4. AANBEVELINGEN

- Creëer ambassadeurs van het gebied. Dit zijn bij voorkeur mensen die het gebied door en door kennen. Zij kunnen een training krijgen om de beschikbare informatie over het gebied zo goed mogelijk te delen met (potentiële) bezoekers. De sporters in het gebied zouden hierin ook een belangrijke rol kunnen vervullen.
- Om de ondernemers tot ambassadeur van de AWD te maken zal Waternet ze vaker en beter moeten voorlichten.
- Duidelijkheid lijkt van het grootste belang. Stel regels op die eenduidig zijn. Geef duidelijk aan wat wel en niet mag en wat wenselijk gedrag is in het gebied. Gebruik hiervoor alle middelen die voorhanden zijn: ledenblad Struinen, internet en sociale media. Tevens is het van belang dat als er regels worden gesteld, deze ook worden gehandhaafd. Op het moment dat deze handhaving ontbreekt, zullen mensen een loopje nemen met de regels. Het is een betaald gebied, als de bordjes die aangeven dat men voor het gebied moet betalen zijn verbleekt, is dit niet duidelijk. Vervang de onleesbare bordjes.
- Neem mensen mee in de ontwikkeling van het gebied, hoe was het vroeger, hoe is het nu en wat zijn de verwachtingen voor de toekomst. Bij laatstgenoemde is het van belang dat een eerlijk perspectief wordt geschetst; wat zijn reële verwachtingen voor de toekomst en wat gaat er gebeuren om dat te realiseren. Specifiek is de verwijdering van naaldbos een maatregel die zeer laag gewaardeerd wordt, schenk veel aandacht aan het uitleggen hiervan.
- Kleinschalige ideeën zoals het plaatsen van kabouters moeten klein gehouden worden om hun effect te behouden. Goede initiatieven stimuleren herhaalbezoek. Eenvoud siert de kunst, kleine inspanningen kunnen hierbij leiden tot mooie resultaten.
- Focus op datgene waar je goed in bent. De Amsterdamse Waterleidingduinen is een uniek gebied met uitmuntende kwaliteiten en voor ieder wat wils. Meer bezoekers in het gebied lijkt niet wenselijk. Probeer degenen die het gebied bezoeken te verleiden om meer uit te geven bij de ingangen. Hierdoor kan de focus blijven op het genieten van de natuur en kan tevens meer worden verdiend aan bezoekers.

BRONNEN

- Waternet (2012). Projectplan LIFE+ Source for nature, Amsterdamse Waterleidingduinen bron voor natuur, duinherstelproject.
- Burns, A.C; R.F. Bush (2011). Principes van Marktonderzoek: Toepassingen met SPSS. Pearson Benelux B.V.